

ZICHT OP DE

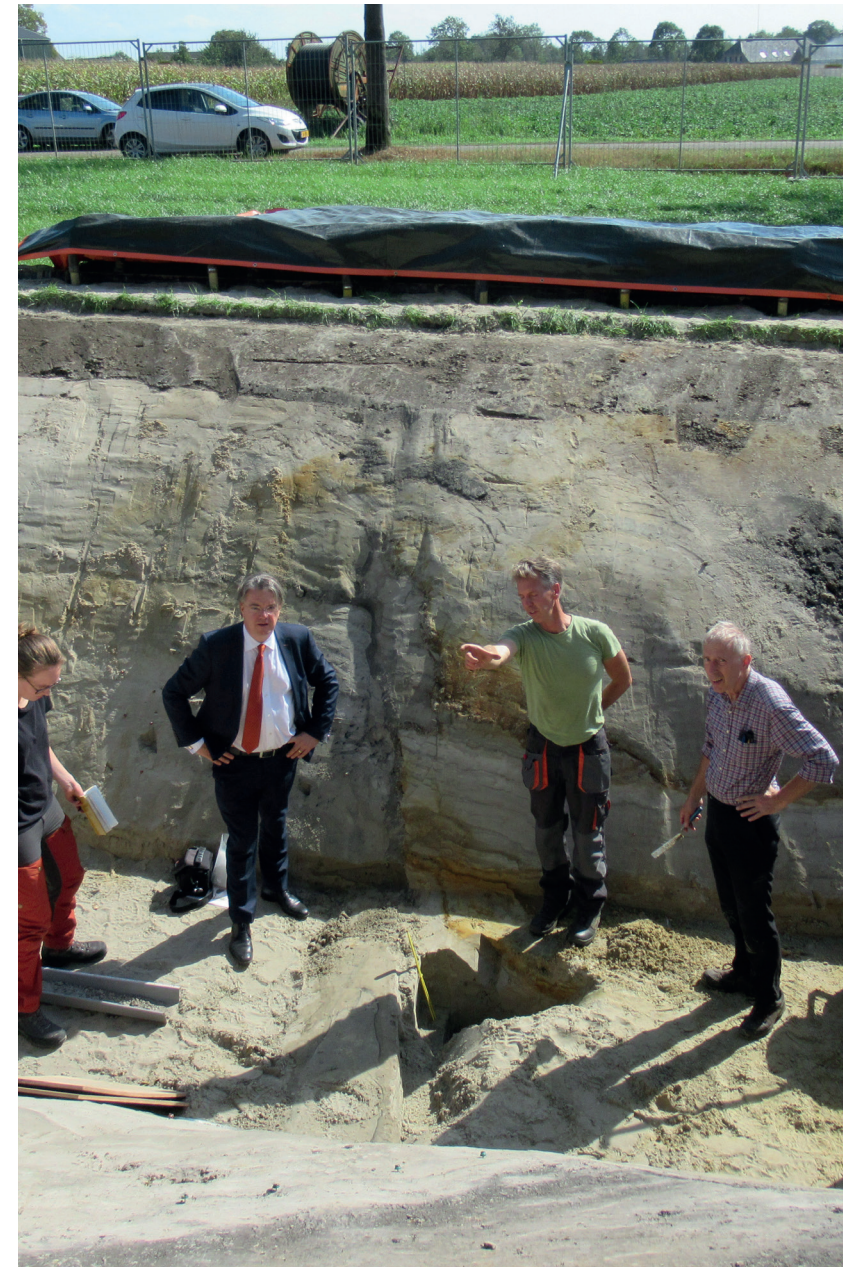
PEELRAND

BREUK

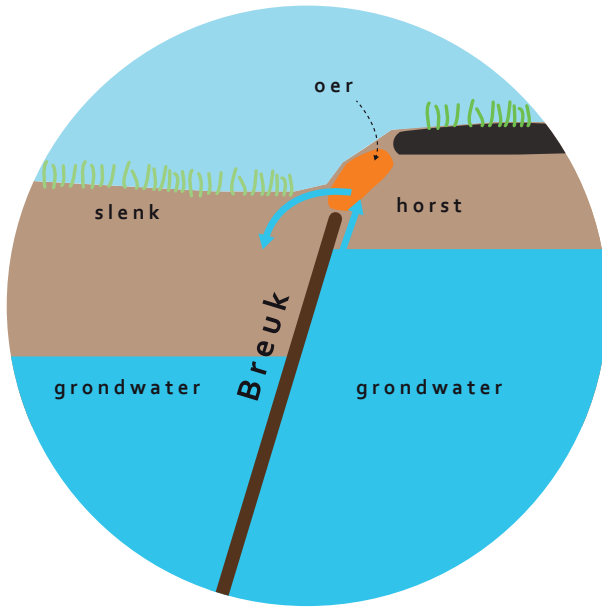
Woord vooraf

Brabant is bijzonder, dat is een gegeven. Het was een goed bewaard geheim dat het uitzonderlijke karakter van Brabant ook in de ondergrond te vinden is. Wie spreekt over wijstgronden, hun bijzondere flora en de Peelrandbreuk in het oosten van de provincie, krijgt meestal verbaasde reacties en de vraag om uitleg. De opgravingen aan de Lage Burchtweg in Uden, in september en oktober van 2018, hebben die Peelrandbreuk blootgelegd voor wetenschappelijk onderzoek. Die opgravingen waren voor velen een goede gelegenheid om de geologische bijzonderheid, die de Peelrandbreuk is, met eigen ogen te zien. Er zijn ook afdrucken gemaakt die de Peelrandbreuk vastleggen voor onderzoek en een breder publiek. Nu al staat vast dat de Peelrandbreuk zo bijzonder is dat het streven is om te komen tot een UNESCO Geopark Peelhorst. Deze uitgave geeft een goede indruk van de opgravingen en de Peelrandbreuk.

Wim B.H.J. van de Donk
Commissaris van de Koning

Achtergrond Peelrandbreuk

- De wijstgronden in Oost - Brabant, veroorzaakt door de Peelrandbreuk, zijn een uniek hydrogeologisch fenomeen in Nederland en Europa.
- Er vindt een wetenschappelijk onderzoek plaats naar deze wijstgronden.
- Daarvoor werd in september 2018 aan de Lageburchtweg in Uden een onderzoeksleuf gegraven.
- Dit onderzoek kreeg veel publieke belangstelling tijdens de op 15 en 20 oktober gehouden opendagen.
- De streek werkt samen met wetenschappers en vrijwilligers naar erkenning van het gebied als UNESCO Geopark Peelhorst.
- Dit boekje geeft een impressie van dit unieke onderzoek en is samengesteld op basis van foto's van medewerkers van het onderzoek.

Uit pure interesse voor de unieke Peelrandbreuk ben ik dit onderzoek gaan doen. Want wat maakt het nu dat deze breuk en ook andere breuken, zo ondoorlatend zijn dat het (diepe) grondwater wordt tegengehouden en geforceerd naar het oppervlak stroomt om daar natte (natuur)gebieden te vormen? Ik droomde er al jaren van om dit onderzoek te doen en die droom is in Uden werkelijkheid geworden. Wij hebben ontzettend geboft met deze locatie voor het graven van de

onderzoeksleuf.

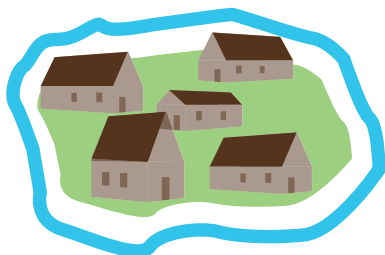
Wat al het monstermateriaal gaat opleveren? Ik ben erg nieuwsgierig, maar dat weten we pas als het laboratoriumwerk is afgerond.

Rimbaud Lapperre
(Vrije Universiteit (promovendus))

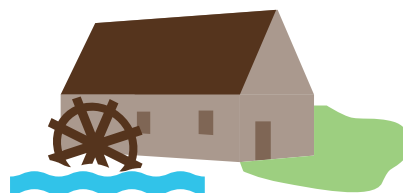

Verkenning locatie onderzoekssleuf

In de Middeleeuwen koos de adel al voor het wonen in een wijstgebied. Omdat ze er dan altijd zeker van waren dat hun gracht gevuld was met water.
(bron: vvv De Peel)

Vanwege constante wateraanvoer en het hoogteverschil tussen slenk en horst werden er watermolens in de buurt van de breuk gebouwd.
(bron: De Peelregio en zijn breuken, een landschap bepalende historie met toekomst)

Boeren kozen in het verleden voor een van de percelen in een wijstgebied. Omdat er zelfs in de heetste zomers nog veel grondwater aanwezig was.
(bron: natuurcentrum De Maashorst)

Officiële start 11 september 2018

Wij hebben ons perceel beschikbaar gesteld omdat ons, vanuit de VU Amsterdam, namens Rimbaud Lapperre, gevraagd werd een onderzoek te mogen instellen naar de Peelbreukrand. Uit vooronderzoek bleek namelijk dat ons perceel aan de Lageburchtweg een geschikte locatie was voor het graven van een onderzoeksleuf.

Vooraf het aanstekelijke enthousiasme van Rimbaud en zijn grote gedrevenheid trokken ons over de streep. Natuurlijk hadden wij zelf ook veel interesse in dit natuurverschijnsel.

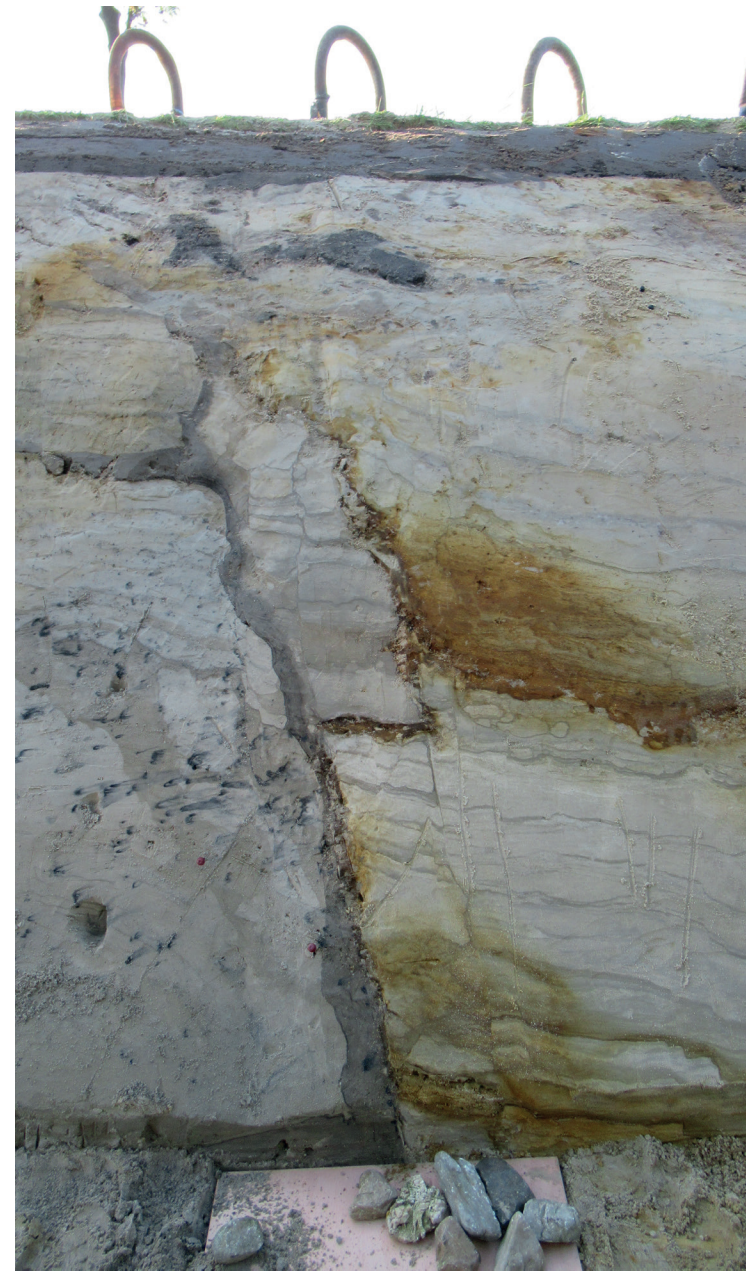
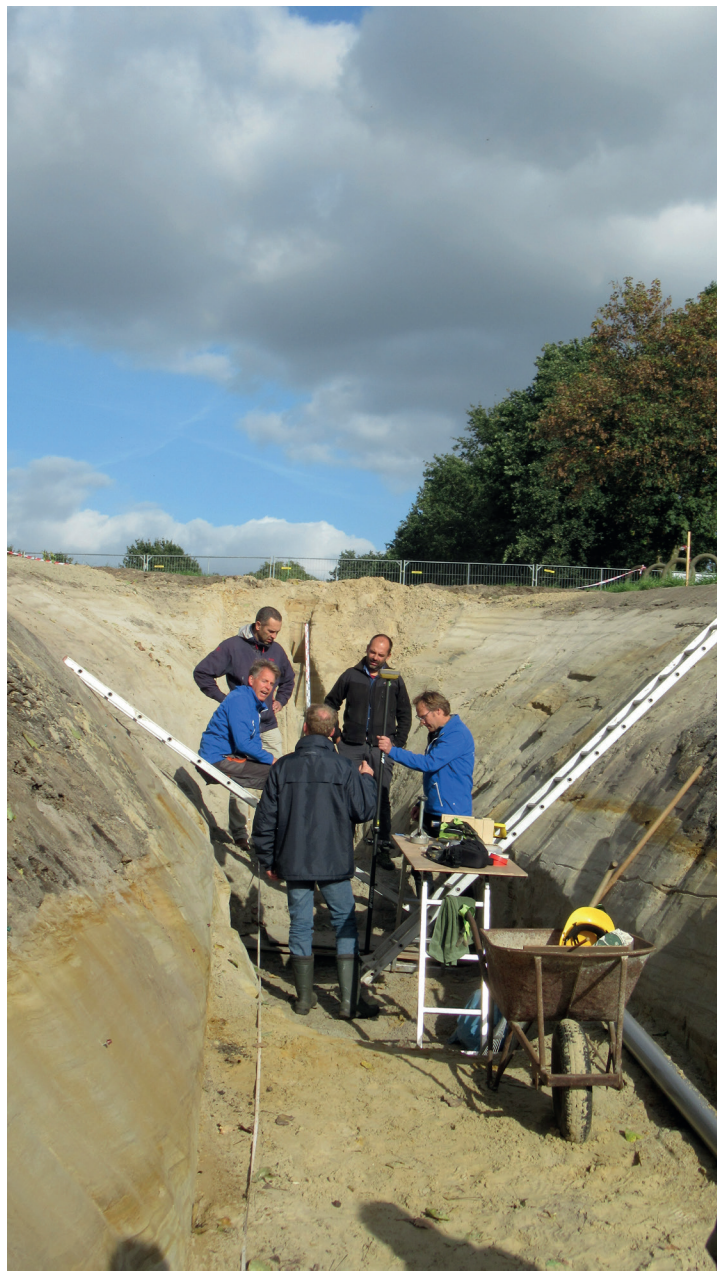
Het was fijn, dat wij dit unieke onderzoek tijdens de opendagen mochten delen met zoveel mensen. Het mooie weer en de duidelijke uitleg van Rimbaud heeft zeker ook een bijdrage geleverd aan de enorme toeloop.

Familie De Bruin
(Eigenaren van het onderzoekperceel)

Op zoek naar de breuk

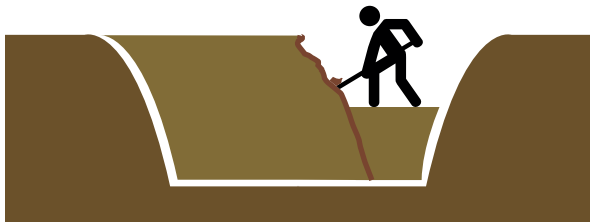

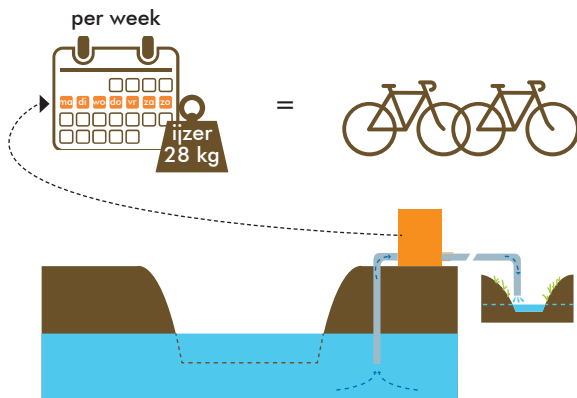
Op zoek naar de breuk

totaal +/- 300 m³
afgegraven

10 m³ droge rivierklei gebruikt om sleuf te
dichten en de breuk te herstellen.

verwacht ca 50.000 m³
uiteindelijk opgepompt 10.000 m³

Er zijn ongeveer 600 adressen waar mensen wonen met de naam Van der Wijst of Verwijst. Meer dan 50% daarvan woont binnen een straal van 15 km van Uden.

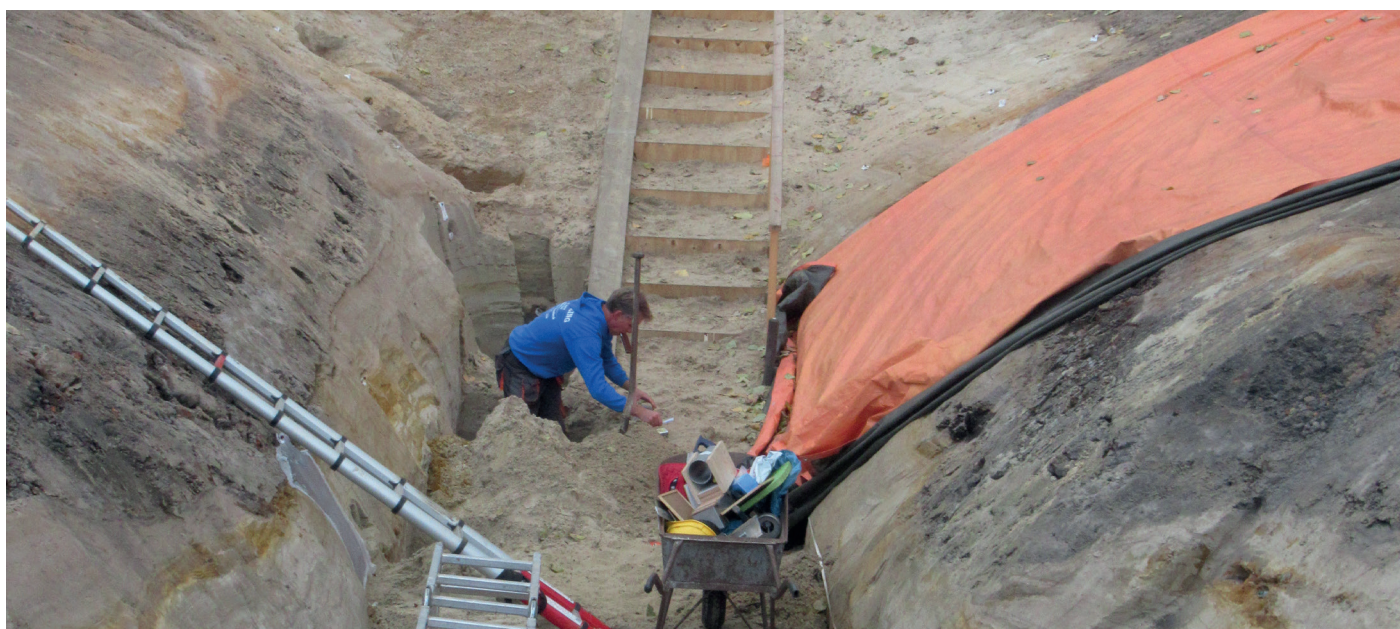
(bron: natuurcentrum De Maashorst)

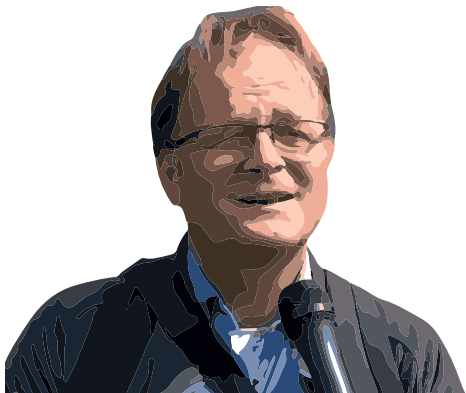

Het onderzoek

Het onderzoek

Ik vond dit een geweldig leuk onderzoek. Het was wetenschappelijk gezien interessanter dan wat we gehoopt hadden.

Ik vond de grote publieke belangstelling bijzonder prettig. Zeker wanneer mensen enthousiast worden over dezelfde dingen als wij. Vaak zitten wij als onderzoekers in een spreekwoordelijke ivoren toren te werken. Dankzij dit onderzoek snappen we beter waarom en hoe de breuk in de ondergrond de waterhuishouding beïnvloedt. Ook weten we meer over de verplaatsingsgeschiedenis (het verzet) van de

breuk in Uden, over de veranderingen die in het landschap zijn opgetreden tijdens de afgelopen tienduizenden jaren, en over de rol van de Middeleeuwse mens in dit stukje landschap. Dat laatste was totaal onverwacht.

Prof. dr. Ronald van Balen
Professor VU Amsterdam

Bezoek(en) genodigden

Publieksdagen 15 en 20 oktober

2000 + bezoekers
gehad

+ - 300 flesjes
wijnwater
gehangeld

+ - 200 liter koffie
gedronken. gezet met
flessen water

ver bezoek

Publieksdagen 15 en 20 oktober

Archeologische verrassing

Het te onderzoeken gebied aan de Lageburchtweg had een lage archeologische verwachting.

Tijdens het graven van de proefsleuf waren wij dan ook zeer verrast omdat niemand rekening gehouden had met een mogelijke archeologische vondst.

Wat wij in eerste instantie aantroffen was een kleine bruine streep die tijdens het graafwerk uitgroeide tot een gigantische donkere veenlaag. Hoe die ontstaan is, is niet duidelijk en blijft giswerk. Misschien dat het nader onderzoek meer duidelijkheid kan geven.

Daarnaast zijn er meer dan 100 fragmenten aardewerk gevonden, waarschijnlijk Siegburg 13e eeuw.

Tijdens de opendagen was het team amateurarcheologen van de Archeologische Heemkundekring Uden aanwezig om uitleg te geven over de gevonden voorwerpen.

Hanneke van Alphen
(Werkgroep Archeologische Heemkundekring Uden)

Sluiten van de sleuf

We hadden er al veel over gehoord, maar vorig jaar hebben we 'm dan ook van wel heel dichtbij kunnen bekijken: de Peelrandbreuk. En het moet gezegd: hij blijft ons verrassen. Dat zo'n smal streepje in de grond zoveel water kan tegenhouden en omhoog kan stuwen... Fantastisch!

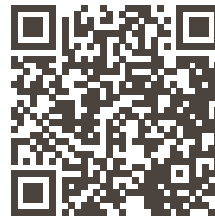
Jammer dat de onderzoeksplek maar een paar weken open lag. Verrassend leuk om te zien hoeveel mensen belangstelling toonden voor de breuk en voor het wijst-verschijnsel.

Het onderzoek laat zien hoe belangrijk de ondergrond is en welke verrassingen we daar kunnen aantreffen. De blootgelegde bodemlagen vormen haast kunstwerken.

Ondanks dat de sleuf nu dicht is, is die natuur-kunst gelukkig nog steeds te zien omdat we er lakprofielen van hebben laten maken.

En met dit boekje houden we er gelukkig ook nog een andere tastbare herinnering aan over.

Johan van den Hout
(gedeputeerde provincie Noord-Brabant)

videoverslag van het onderzoek

In opdracht van

In samenwerking met

Provincie Noord-Brabant

Vormgeving

Het beeldmateriaal is een selectie van foto's gemaakt door: Hanneke van Alphen, Ronald van Balen, Lieke van den Heuvel, Thea Huijsmans, Rimbaud Lapperre, Jean-Louis Kops, Jon Mensink, Frans Swinkels, Jan Timmers en Annelie Vervoordeldonk-Nijssen